

LA NECESSITAT DEL DIALÈG PER PART DE LES ESGLÉSIES*

El 30 de març de 2012, el Canal 33 de la TV de Catalunya, dins l'espai Mil·lenium, va fer un programa titulat "La Humanitat de Déu", en el qual el periodista Ramon Colom va reunir teòlegs de reconegut prestigi, i entre els quals la monja benedictina Teresa Forcades, qui, en un dels moments, va fer la següent afirmació que deia més o menys així: **"La radicalitat del Cristianisme és que si ens podem aproximar els uns als altres, entrar en diàleg i obrir-nos el cor i fer una trobada real, i demostrem que la dimensió horitzontal és possible, aleshores és quan podem parlar que la dimensió vertical també ho és, i podem començar a parlar de Déu"**.

Aquesta afirmació, que la vaig trobar profunda i encertada, em serveix com a introducció del que volia parlar en aquesta intervenció, i és que per a les ESGLÉSIES i per als Cristians, el DIALÈG no és una qüestió accessòria o perifèrica, es tracta de quelcom que està en el "moll de l'os" de la nostra Fe i de la nostra Missió.

Expressat d'una altra manera, el que deia la Teresa Forcades és que no podem parlar de Déu si no ens acostem als homes, si no establim una relació real els uns amb els altres, si no ens "obrim el cor", en un apropament real. Tan sols així és possible començar a assajar el que sovint diem, en llenguatge molt nostre, l'Anunci de l'Evangelí o l'Anunci del Regne.

L'Associació Cristianisme al Segle XXI té definits quatre objectius i dos d'ells tenen a veure directament o indirectament amb el DIALÈG.

Concretament, el 1r diu així:

"la inculturació moderna del cristianisme en una societat secular i plural"

I el 3r:

"el foment del diàleg inter cristià i interreligiós per facilitar l'intercanvi d'experiències de recerca de Déu"

Cristianisme al Segle XXI va néixer per una necessitat de diàleg sobre els reptes que volia dir ser cristià al segle que anava a començar.

No va ser un camí fàcil, ja des del principi es va comptar amb l'oposició frontal de la Jerarquia Eclesiàstica, quan els bisbes de la Tarraconense emeten un comunicat i desaconsellen, uns mesos abans de la seva celebració, la participació en el primer congrés que es va realitzar l'octubre de 1999.

I aquesta és una de les primeres coses que voldria assenyalar aquesta nit, ¿com és possible l' actitud d' aquesta part de l' Església, que és la dirigent, i, per tant, la més visible, tingui un comportament tan antievangèlic, tan allunyat de l' Anunci del Regne, que tan sols es pot fer a través del DIÀLEG, com dèiem fa un moment?

Tal volta algú pensarà que això no ho hauria de dir jo, un "protestant", per raó del respecte institucional d' una confessió a una altra, i, sento dir-ho, aquest no seria *un pensament* just per moltes raons, però en citaré la que per mi és més important:

Perquè en aquesta societat nostra en què *les paraules dels homes de fe*, estan ja molt gastades i són poc creïbles, les ostentacions públiques d' intolerància de tot tipus que fa la jerarquia catòlica, afecten a tots els creients, catòlics o no, per igual.

Exemples com les manifestacions del bisbe Reig d' Alcalà d' Henares, profundament homòfobes, o dels posicionaments *ultramontans* de la Conferència Episcopal, alineant-se amb la dreta més conservadora, o ignorant tot el que passa al seu voltant, com és la tragèdia de milers i milers de persones que han vist en poc menys de dos anys i mig que les seves condicions de vida han empitjorat de manera dramàtica.

Ni una paraula, ni un gest de compassió, ni de sacrifici per una societat que sofreix....

I tot això en el brogit de notícies, de sorolls mediàtics de tot tipus, és evident que ens fa molt mal a tots, i ens col·loca sovint en la posició d' aquell que no vol ser escoltat !!, no podem esperar que des de fora es facin massa distincions.

Avui la gran qüestió de les Esglésies Cristianes és si realment ens acostem a l' altre, o senzillament som "paradetes" que obrim les nostres portes per accontentar els que tenen el costum d' anar-hi, i restem immòbils en els temples. Tant els catòlics al referir-se a la "missa", com nosaltres, els protestants al referir-nos al "culte", en diem **celebració**, és un dels quatre punts cardinals, juntament amb el **testimoni, la comunitat i la diaconia**.

En diem **celebració** perquè en ella celebrem el goig de la comunitat, el compromís del testimoni, i el privilegi de servir, però, realment hi ha alguna cosa a celebrar?

Som capaços de sortir de nosaltres mateixos, de l' església institucional i adreçar-nos de veritat en els altres ?

El teòleg protestant més important del Segle XX, en Karl Barth, deia que els cristians ens hem tornat inintel·ligibles, perquè tan sols parlem el que ell anomenava el "llenguatge de Canaan", era una manera més de manifestar l'immobilisme de l'església com a institució.

Per tant, el gran repte per a LES ESGLÉSIES avui, és com realment podem parlar de Déu, quan l'única possibilitat és apropar-se a l'altre, entrar en DIÀLEG amb l'altre, i això, per mi, té tres premisses bàsiques:

El *Diàleg* exigeix una actitud de plena disposició, i això vol despullar-se de seguretats, obrir la ment i netejar-la d'apriorismes, o, dit de manera senzilla, el *Diàleg* és voler escoltar i ser escoltat, voler influir i alhora ser influït. No se'n pot dir **diàleg** d'un discurs (predicació) que no té en compte el fluir de la vida, o dit en termes més teològics, no té en compte **els signes dels temps**, per dialogar és fonamental escoltar !!

La segona premissa és que, seguint les paraules de la Teresa Forcades "**obrir-nos el cor i fer una trobada real**", perquè hi hagi Diàleg és indispensable un interès per l'altre, per la seva situació, per les coses que el conformen. Expressat en termes filosòfics, de totes aquelles coses que "el fan ser o no ser". Això és una trobada real, l'interès per l'home i la seva circumstància, no és tracta d'un exercici intel·lectual, no hi ha trobada real, no s'obre el cor si l'altre, d'alguna manera, no em commou.

I la tercera premissa que es dedueix d'alguna manera de les dues anteriors, i és que la recerca del Diàleg per part dels cristians, amb la resta, siguin no creients, agnòstics, ateu, té sempre un punt de confluència, **un lloc comú** que ens empeny al diàleg, i aquest és l'**humanisme**, la necessitat de crear ara i aquí una societat que dignifiqui l'home, que el lliuri de cosificacions i de dominis que li rebaixen la seva dignitat. Els punts de partida, els camins, els raonaments, poden ser diferents, però hi ha un objectiu comú per a tots, i aquest objectiu val la pena !!

Potser a molts els semblarà que aquest discurs és quedar-se a la intempèrie, deixar sovint l'aixopluc de la institució, despullat de seguretats que tots necessitem per caminar...

Però aquest, i no un altre, és el camí de Jesús, la recerca de l'altre, del més proper i més necessitat. Tan sols així ell va poder parlar del Pare, va fer visible d'alguna manera a través d'ell el Pare.

Voldria acabar aquesta petita reflexió sobre el DIÀLEG i LES ESGLÉSIES, amb una afirmació que fa molt de temps que vaig fer i que de tant en tant repeteixo i a força de ser sincer m' ha portat més d' una critica, la frase és la següent:

"La Església ha d' aprendre a ser evangelitzada pels de fora"

La primera objecció és a partir de la pregunta: com els de fora, que no coneixen l' evangelí, ens poden evangelitzar?.

Doncs senzillament perquè l'acció de Déu al món, depassa àmpliament les parets de les esglésies, l' acció dels creients. No reconèixer això és d' una supèrbia impròpia d' un home de FE, i encara més d' algú que ha tingut, com a protestant reformat, una influència calvinista en el seu pensament.

Per un verdader Diàleg els cristians hem d'estar disposats a ser evangelitzats pels de fora, encara que no tinguin el *kerygma*.

És la sobirania de Déu, que fa possible que tots els homes sigui quina sigui la seva condició, creença o ideologia, però que entre si tenen en comú, el que lluiten per un món millor, i donen la seva vida pels altres, tal i com ho va fer Jesús, en realitat irradien **de manera real i fefaent els Valors del Regne.**

Al final es fa realitat aquell magnífic relat de Jacob aquella nit a Betel en el somni de l' escala que quant es desperta diu.....**"Déu estava amb mi i no jo ho sabia" Gen 28:16**

Moltes gràcies.

*Intervenció de JOEL CORTÉS, president de la Comissió Permanent de l'Església Evangèlica espanyola, membre de la Junta directiva de CSXXI, en l'acte de presentació del llibre *Contra la Ignorància informada*, del VII è Congrés de CSXXI

CRISTIANISME I CANVI CULTURAL*

Haig d'advertir que la meua intervenció en aquest acte no vol dir que estigui especialment qualificat per a dirigir-los la paraula tenint en compte l'auditori i el tema. Sóc una persona que simplement intenta reflexionar sobre la seva pròpia vida i en aquest sentit em sembla que és bo plantejar-se la fe cristiana, viscuda en tant que persona adulta, com una recerca de sentit de la pròpia vida a través de lliurar-la als altres, seguint l'exemple de Jesucrist. És, en bona part, fer realitat una paradoxa. Trobar sentit a la vida a través de lliurar-la significa que la "centralitat" de la pròpia existència es troba fora d'un mateix i ens transcendeix. És això que anomenem Deu viscut a través i junt amb els altres.

El tema de les jornades planteja, a través de les exposicions de persones competents en el tema, que no vol dir necessàriament coincidents, l'impacte de les noves tecnologies en la relació amb els altres i amb el món i com això pot valorar-se en funció d'enriquir aquesta relació o pot també implicar que es mantingui en la superficialitat.

En realitat planteja com vivim l'impacte de les noves tecnologies com a canvi cultural i com això afecta les nostres relacions humanes, i també, la nostra recerca de Deu.

Haig de dir que, en principi, el canvi cultural que representa tenir molta més capacitat de comunicació, superant els límits imposats per l'espai o les diferents llengües, és un avenç, en si mateix positiu. I aquí faré referència a un dels autors que en certs moments em va influir. Em refereixo a Teilhard de Chardin. Aquest autor assumia des del cristianisme el fet de l'evolució de la vida sobre la terra, seguint el passos dels evolucionistes, i remarcava que la via d'una major complexitat biològica havia fet finalment un salt amb l'aparició de l'home, Ramon Maria Nogués, en el seu llibre "Cervell i transcendència", ho explica així: *els primats tenen els seus estereotips de supervivència: alimentació, defensa, sexe i reproducció... En els humans hi ha un punt de fuga; cercar la bellesa, preocupar-se per una ètica utòpica, organitzar activitats esplendoroses de lleure i joc, desplegar activitats simbòliques aparentment inútils basades en mites que creen una nova realitat per damunt de les realitats observables amb evidència experimental.* Teilhard de Chardin diria que l'evolució biològica pròpiament dita s'acaba amb l'home. I a partir d'aquí l'evolució és social, és a dir, augmenta la complexitat de la relacions entre els homes i dones, I això és possible perquè la terra és esfèrica. Si hagués estat plana la dispersió i el "no trobament" hagués estat inevitable. En ser com un globus, havia de portar inexorablement, amb el curs del anys, a la

globalització de les relacions humanes. Per tant, aquesta globalització pot significar una evolució positiva del nostre món.

Això no vol dir que, com tots els avenços històrics de tipus cultural, no s'hagi d'analitzar per tal de mesurar adequadament la seva possible ambivalència. Per exemple, una de les possibles conseqüències de la globalització ha estat la crisi econòmica general que estem vivint en aquests moments en una part important del nostre món.

I això em porta a un altre autor de referència. Em refereixo a Emmanuel Mounier, Com vostès ja deuen saber Mounier va ser un autor que va combinar la reflexió filosòfica amb el compromís social i polític. No s'hi val, diria ell, d'atribuir-se el paper de pur observador de la realitat sense implicar-s'hi activament: *l'esdeveniment és el nostre mestre interior*, com havia escrit. Fundador del moviment conegut com a *Personalisme comunitari* defensava el concepte de persona contraposat al d'individu, ja que segons ell l'esser humà només es realitza en la mesura de la seva inserció en una comunitat. Des d'aquesta perspectiva, parlar de persona i comunitat és un pleonasme, ja que el concepte de persona és indestruïble del fet comunitari.

Justament va iniciar la revista "Esprit" el 1932 quan encara es vivien les conseqüències socials de la crisi econòmica del 1929 i començaven a aparèixer apostes polítiques com el feixisme o nazisme i ja s'havia plantejat l'alternativa del comunisme. Mounier proposava una "tercera via" fonamentada amb el personalisme comunitari. Aquest any passat, és a dir el 2011, s'ha publicat un llibre que recull reflexions d'intel·lectuals francesos sobre la crisi actual a la llum del pensament de Mounier. Vet aquí una frase recollida del text que hi publica el sociòleg Alain Touraine:

Troblem en el pensament ja allunyat de nosaltres com el d'Emmanuel Mounier, desaparegut fa seixanta anys, un ajut important. Ja que el punt central ha estat sempre i és encara el de refusar una anàlisi purament econòmica de l'economia, de separar l'economia de mercat del conjunt de la societat, és a dir, de les formes de producció, de les relacions socials, de les intervencions de l'estat, de les ideologies.

I ja que hem introduït el terme d'ideologia, m'agradaria desenvolupar el tema. Segons Mounier, el cristianisme no és una ideologia. Entenem per ideologia aquell conjunt d'idees i valors que, amb una certa coherència interna, intenten orientar la nostra vida quotidiana més enllà de les certituds científiques. És a dir, ideologia i ciència són dues aproximacions diferents però complementàries a la realitat. Probablement les coses més importants de la vida s'escapen de la seguretat, encara que sempre relativa, que ens ofereix la ciència. Per exemple, l'amistat, l'amor, el compromís social i polític, el sentit de la nostra existència, etc. tenen un fonament que no podem validar amb

les metodologies i aproximacions científiques. Per tant, la ideologia no és una deformació desgraciada del pensament humà sinó una necessitat vital. Cal distingir, a més, entre la ideologia com a referent personal i conscient, construït a partir de la pròpia reflexió i de la pròpia experiència, i la ideologia "ambiental", dominant en una societat, que es tradueix en hàbits i costums col·lectius consolidats i presents en la vida social. En aquesta segona forma, la ideologia es viu sovint inconscientment.

I el cristianisme és, llavors, una ideologia? Mounier, com hem vist, diria que no. El missatge cristià està més enllà o més ençà de les opcions ideològiques tot i que no té altra alternativa que encarnar-se en elles. El cristianisme no és una ideologia però s'encarna en la història "ideològicament". O dit d'una altra manera, s'encarna en la cultura de cada espai, de cada temps i de cada persona, com a l'expressió temporal que tenen el poble i les persones per donar sentit a la seva existència i proposar-se projectes de futur. I ens interessa ara és remarcar que les exigències de cada època tenen una influència decisiva en la manera de viure el cristianisme, és a dir, en la manera d'encarnar-se" en cada situació.

Aquesta encarnació és inevitable i necessària per tal de fer operatiu el missatge cristià d'acord amb la sensibilitat de cada moment. Però al mateix temps, cada encarnació traeix d'alguna manera el missatge originari, molt més ric que les nostres concrecions. I per això, diria Mounier, el cristianisme ha de ser un procés constant d'encarnació, ruptura amb aquesta encarnació i nova reencarnació. I l'acceptació d'aquesta dinàmica històrica és allò que costa més, massa sovint, a l'església institucional. Perquè les referències a les sagrades escriptures necessiten ser revisades constantment perquè hi ha incorporades les sensibilitats culturals de cada època.

En això seguiré a Paul Ricoeur que és una persona que em va influir ja fa anys en el tractament del llenguatge. És un dels tractadistes d'això que els savis en diuen hermenèutica i que nosaltres en direm simplement interpretació.

La característica fonamentalment definitòria de l'esser humà és la seva capacitat d'establir, en la seva relació amb la naturalesa i amb els altres essers humans, una mediació simbòlica significativa que és allò que en diem el llenguatge. A través d'uns signes escrits o d'uns fonemes orals expresseu conceptes abstractes, valors ètics, sentiments, etc.

Però els signes poden ser unívocs, és a dir, que senyalin sense error allò que volen indicar; equívocs, és a dir, que puguin indicar al mateix temps dues o més coses diferents; i multívocs, és a dir, que puguin indicar una realitat sobre la qual el llenguatge té dificultat d'accedir-hi directament i, per tant, tria una estratègia més complexa que

necessita interpretació. És això que en Ricoeur en diu pròpiament el llenguatge simbòlic.

Ricoeur descriu tres formes típiques de llenguatge simbòlic: el llenguatge psicoanalític, el llenguatge poètic i el llenguatge religiós.

En la Psicoanàlisi, indica Ricoeur, el pacient explica coses que el metge ha d'interpretar en el sentit que ha d'arribar a allò que no diu a partir d'allò que diu. I aquí hi ha una característica fonamental del llenguatge simbòlic: l'única manera d'arribar a allò realment significatiu i que el pacient no diu és justament a través del que està dient.

En el llenguatge poètic passa una cosa semblant. El poeta vol expressar unes coses que no troben el vehicle adequat en el llenguatge directe i, diguem-ne, normal. Hi ha multitud d'exemples. Quan Pablo Neruda diu:

*Porqué el hombre es más ancho que el mar y que sus islas
y hay que caer en él como en un pozo
para salir del fondo con un ramo de aguas secretas
y de verdades sumergidas*

no està fent una definició de l'home però ens està explicant característiques de la naturalesa humana que una simple definició científica no ens podria fer accessible. I aquesta és la virtualitat del llenguatge simbòlic.

I arribem al que realment ens interessa avui: el llenguatge religiós. Intenta expressar allò que, en el fons, és inexpressable: la realitat de Déu, i, per tant, la necessitat del símbol i de la interpretació és consubstancial a la seva pròpia finalitat. La revelació de Déu a través de Jesucrist ens el fa tangible a través de la vida lliurada per amor i amb gratuïtat, explicada mitjançant el testimoni escrit dels evangelistes. La traducció del seu exemple a la nostra vida quotidiana necessita una interpretació constant que doni sentit a cadascuna de les nostres conversions personals i a la revisió permanent del nostre comportament. Dos mil anys d'història del cristianisme requereixen un esforç constant de reinterpretació segons les exigències del nostre temps. El treball teològic i les homilies en les misses realment comunitàries haurien de servir justament per això.

Hi ha elements incorporats en la manera de funcionar l'església institucional que són conseqüència de condicionants històrics i que no formen part de l'essència del cristianisme. Fins i tot cal veure-ho críticament per si són un impediment per la difusió del missatge cristià.

Em refereixo, per exemple, al celibat sacerdotal, a l'ordenació de les dones, al fet que el Vaticà sigui un estat amb relacions diplomàtiques...etc.

En fi, la vida comunitària de l'Església hauria de servir per poder exposar amb llibertat aquestes vivències i mirar fraternalment de compartir-les.

I acabo com he començat. Per a mi el cristianisme és una recerca de sentit de la pròpia vida a través de lliurar-la als altres seguint l'exemple de Jesucrist. I la meva vivència no és única i, per tant, val la pena compartir-la.

Moltes gràcies.

*Intervenció de **JORDI PORTA RIBALTA**, filòsof, expresident de la Fundació Jaume Bofill i d'OMNIUM Cultural i membre fundador de CSXXI , pronunciada en l'acte de presentació del llibre *Contra la Ignorància informada*, del VII è Congrés de CSXXI

17 d'abril 2012